

Handläggare
Agneta Nylöf
Telefon: 08-5082541515

Till
Socialnämnden
2024-01-23

Skrivelse angående HVB och SiS hem

Svar på skrivelse från Moderaterna

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelse från Moderaterna angående HVB och SiS hem¹

Sammanfattning

Andrea Hedin m.fl. (M) har i en skrivelse till socialnämnden 2023-10-24 ställt ett antal frågor rörande placering av barn och unga på hem för vård eller boende, HVB, och Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem (SiS).

I skrivelsen lyfts frågor om hur många barn Stockholms stad har placerat under 2023, om det finns någon statistik över antal ungdomar samt åldrar, om hur många av dessa som har rymt eller återfallit i grova brott, om vad som händer efter vårdtidens slut, om hur lång tid efter avslutad institutionsvård som staden följer upp ungdomen i fråga och hur staden agerar i placeringar avseende de hem som fått kritik men ändå inte stängts.

Socialförvaltningen får tillgång till 2023 års statistik över placerade barn och unga i staden i februari 2024. Med anledning av detta redovisas statistik för år 2022 i detta tjänsteutlåtande. Stockholms stad har under 2022 omhändertagit 301 barn och unga enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Under 2022 fattades 2 019 placeringsbeslut i staden. Besluten omfattar inte unika barn utan ett och samma barn kan ha varit placerad i olika placeringsformer och även enligt olika lagrum under perioden. Sammanlagt har 105 barn vårdats någon gång under året på SiS särskilda ungdomshem och 286 barn på HVB-hem, under en längre eller kortare tid. Samma barn kan förekomma i båda grupperna.

Totalt har 715 barn och unga omfattats av någon form av beslut, det vill säga varit placerade enligt LVU under 2022. Av dessa 715 barn

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala
frågor

Storforsplan 36
Box 44
123 21 Farsta
Växel 08-50825000
Fax
socialforvaltningen@stockholm.se
<https://start.stockholm>

¹ HVB är ett hem för vård eller boende som bedriver social heldygnsvård i form av en institution. SiS-hem, eller särskilt ungdomshem, som det egentligen heter, är institutioner som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS).

och unga var 297 barn i åldern 0 – 11 år, 310 barn i åldern 12 – 17 år och 108 unga i åldern 18 – 20 år.

Socialförvaltningen har ingen information om hur många placerade unga som har rymt eller återfallit i brott eftersom dessa uppgifter inte går att registrera i stadens verksamhetssystem.

Socialtjänsten är enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, skyldig att tillgodose barns och ungas särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård utanför det egna hemmet har upphört. Utslussning sker när den unge bedöms färdigbehandlad och i samverkan med den unge och hens vårdnadshavare. Något regelrätt eftervårdsprogram finns inte i Stockholms stad men exempel på insatser som staden erbjuder efter avslutad heldygnsvård kan vara avhopparverksamhet, familjehemsvård, förstärkt familjehemsvård, behandlingsfamilj, stödboende, återflyttning till det egna hemmet med öppenvårdsinsatser eller sociala insatsgrupper (SIG). HVB-hem kan erbjuda olika utslussningsprogram efter avslutad behandling i heldygnsvård.

Stockholms stad har sedan augusti 2020 haft ett samarbete med SOS Barnbyar rörande unga som lämnar samhällsvården. Samarbetet handlar om ungdomar som nyligen har lämnat eller snart ska lämna samhällsvården, som står inför att klara sig på egen hand och som inte har ett fortsatt vårdbehov som behövs tillgodoses av socialtjänsten. Stadens socialsekreterare kan hänvisa ungdomar i målgruppen till SOS Barnbyars verksamhet som erbjuder stöd i övergången till vuxenlivet.

Socialförvaltningen har ingen information om hur lång tid efter institutionsvård som socialtjänsten överlag följer upp en ungdom efter avslutad placering. Behoven ser olika ut för olika individer vilket påverkar socialtjänstens arbetssätt och val av insatser i samverkan med familjen. I enlighet med SoL får socialtjänsten besluta om uppföljning utan samtycke av ett barns situation efter att en placering enligt SoL på HVB-hem har upphört. Uppföljning utan samtycke får pågå i högst två månader efter att placeringen upphör. I enlighet med LVU ska socialtjänsten följa upp situationen för den som är under 18 år när vård enligt LVU upphör. En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes.

Vid allvarlig kritik mot ett HVB-hem kan stadsdelsförvaltningen göra bedömningen att barnet inte kan vara kvar på institutionen och då flyttas barnet. I andra fall kan barnet vara kvar men med kravet att institutionen ska rätta till sina brister inom kort. För upphandlade HVB-hem så gäller också att stadsdelsförvaltningarna ska göra en avvikelserapport och begära ett skriftligt svar från utföraren. Om utföraren inte rättar till sina brister ska beställande stadsdelsförvaltning meddela socialförvaltningen som gör en

utredning för att ta reda på om utföraren brister i sina avtalade skyldigheter. Om socialförvaltningen kommer fram till att utföraren brister i sina skyldigheter begärs rättelse från utföraren. Om bristerna kvarstår efter uppmaning om rättelse kan det leda till hävning eller annan sanktion, vilket styrs utifrån avtalets specifika möjligheter till sanktioner och påföljder. Vid placering på SiS-institution gäller detsamma som ovan i det enskilda ärendet. Socialförvaltningen gör emellertid ingen utredning vid kritik mot en sådan institution eftersom den är en statlig verksamhet.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på skrivelsen.

Bakgrund

Andrea Hedin m.fl. (M) har i en skrivelse till socialnämnden 2023-10-24 ställt ett antal frågor rörande placering av barn och unga på hem för vård eller boende, HVB, och Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem (SiS).

Ärendet

I skrivelsen lyfts att Stockholms stad placerar många barn och unga varje år och att nyhetsrapporteringen vittnar om att dessa unga avviker från platser, är institutionaliserade, deltar i kriminella aktiviteter och att de rekryteras av gängen. Vidare framför skrivelsen att SVT, efter en kartläggning, trots kritik rörande förekomst av droger, kriminalitet och vapen på HVB-hemmen kunde konstatera att det fanns HVB-hem som fortfarande höll öppet. Denna kartläggning följdes sedan upp av Inspektionen för vård och omsorg, IVO, som kunde fastställa brister i ett tiotal av dessa hem som sedan stängdes. Med anledning av detta ställs följande frågor i skrivelsen:

1. Hur många barn/ungdomar har Stockholm omhändertagit och placerat under 2023?
2. För staden någon statistik över antal ungdomar samt åldrar?
3. Hur många av dessa har rymt? Hur många har återfallit i grova brott?
4. Vad händer efter vårdtidens slut? Finns i dagsläget något eftervårdsprogram eller liknande?
5. Under hur lång tid efter institutionsvård i snitt följer staden upp ungdomen i fråga?
6. Hur agerar Stockholms stad med placeringar avseende de hem som fått kritik men ändå inte stängts?

7. Hur arbetar Stockholms stad för närvarande med dessa frågor i syfte att erbjuda lämplig vård för ungdomar i gängkriminalitet före, under och efter en placering?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 17 januari 2024 och Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 18 januari.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Begreppet placerade barn omfattar alla barn och unga som är placerade av socialtjänsten utan sina vårdnadshavare eller annan ställföreträdande vuxen, antingen frivilligt enligt SoL eller med tvång enligt LVU. Även barn som är omhändertagna enligt LVU omfattas således av begreppet placerade barn.

1. *Hur många barn/ungdomar har Stockholm omhändertagit och placerat under 2023?*

Socialförvaltningen får tillgång till innevarande års statistik över placerade barn och unga i staden i februari 2024. Med anledning av detta redovisas statistik för år 2022 i detta tjänsteutlåtande.

Stockholms stad har omhändertagit 301 barn och unga enligt LVU under 2022. Samtliga av dessa barn placerades utanför sitt hem under längre eller kortare tid.

Under 2022 fattades 2 019 placeringsbeslut i staden. Besluten omfattar inte unika barn utan ett och samma barn kan ha varit placerad i olika placeringsformer och enligt olika lagrum under perioden. Något barn kan ha varit placerad i samma hem i tio år. Barnen är placerade enligt SoL och LVU och placeringsformerna som avses är särskilda ungdomshem (ofta kallade SiS-hem eller § 12-hem), hem för vård eller boende (HVB), jourhem, familjehem, skyddat boende, behandlingsfamilj och stödboende.

Sammanlagt har 105 barn vårdats någon gång under året på SiS särskilda ungdomshem och 286 barn på HVB-hem, under en längre eller kortare tid. Samma barn kan förekomma i båda grupperna under samma år eftersom ett och samma barn kan ha varit placerad under en viss period på ett särskilt ungdomshem och därefter på ett HVB-hem under en annan period fast samma år.

2. *För staden någon statistik över antal ungdomar samt åldrar?*

Totalt har 715 barn och unga omfattats av någon form av beslut, det vill säga varit placerade enligt LVU under 2022. I siffran ingår barn och unga som varit placerade under hela året såväl som barn och unga som varit placerade enligt LVU någon enstaka dag. Vidare

ingår barn och unga som placerats enligt LVU under året såväl som barn som varit placerade enligt LVU sedan många år tillbaka. Av dessa 715 barn och unga var 297 barn i åldern 0 – 11 år, 310 barn i åldern 12 – 17 år och 108 unga i åldern 18 – 20 år.

3. Hur många av dessa har rymt? Hur många har återfallit i grova brott?

Socialförvaltningen har ingen information om hur många placerade unga som har rymt eller återfallit i brott eftersom dessa uppgifter inte går att registrera i stadens verksamhetssystem.

4. Vad händer efter vårdtidens slut? Finns i dagsläget något eftervårdsprogram eller liknande?

Placering i heldygnsvård föregås som regel av insatser i öppenvård exempelvis familjebehandling, impuls kontrollträning eller särskilt kvalificerad kontaktperson. Under placering på HVB-hem och på SiS-institution kan den unges vårdnadshavare erbjudas att delta i vården, speciellt under den senare delen av vårdtiden som en förberedelse inför att placeringen ska avslutas. Ett exempel på insats som förekommer i staden är så kallade hemtagningsteam som jobbar med barn och föräldrar innan, under och efter själva hemflyttningen från institution. Socialtjänsten är enligt 5 kap. 1 § SoL skyldig att tillgodose barns och ungas särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård utanför det egna hemmet har upphört. Utslussning sker när den unge bedöms färdigbehandlad och i samverkan med den unge och hans vårdnadshavare. Något regelrätt eftervårdsprogram finns inte i Stockholms stad men exempel på insatser som staden erbjuder efter avslutad heldygnsvård kan vara avhopparverksamhet, familjehemsvård, förstärkt familjehemsvård, behandlingsfamiljer, stödboende, återflyttning till det egna hemmet med öppenvårdsinsatser eller sociala insatsgrupper (SIG). HVB-hem kan erbjuda olika utslussningsprogram efter avslutad behandling i heldygnsvård.

Om den unge inte vill ha fortsatta insatser efter avslutad vård kan socialtjänsten komma överens om med den unge om en uppföljande kontakt en tid efter att vården har upphört. Behov och önskemål kan variera över tid och en uppföljande kontakt kan motivera den unga att ta emot stöd.

Stockholms stad hade under perioden augusti 2020 till och med juni 2022 ett projektsamarbete med SOS Barnbyar rörande unga som lämnar samhällsvården. Projektets målgrupp var ungdomar som nyligen lämnat eller snart skulle lämna samhällsvården och som stod inför att klara sig på egen hand. Projektet verkade för att ge dessa unga ökade förutsättningar att uppnå självständighet och självförsörjning genom eget arbete eller studier. Programmet var individuellt anpassat utifrån den unges specifika livssituation men

innehöll också gruppaktiviteter. SOS Barnbyars ungdomsprogram riktades till ungdomar som inte hade ett fortsatt vårdbehov som behövde tillgodoses av socialtjänsten. Stadens socialsekreterare kunde hänvisa ungdomar som nyligen hade lämnat eller stod inför att lämna samhällsvården och som inte hade ett fortsatt vårdbehov som behövde tillgodoses av socialtjänstens biståndsbedömda öppenvård, till SOS Barnbyars ungdomsprogram. För att kunna möjliggöra en fortsättning av det stöd som utvecklats och erbjudits unga i Stockholms stad inom ramen för organisationens projekt träffade staden och SOS Barnbyar en överenskommelse gällande fortsatt bidrag till arbetet med unga som lämnar samhällsvården under perioden november 2022 till november 2023. Denna överenskommelse har nu förlängts i ytterligare ett år och bidrar till att SOS Barnbyar även under 2024 kan ta emot unga personer från Stockholms stad som lämnar samhällsvården och ge dem stöd i övergången till vuxenlivet.

5. Under hur lång tid efter institutionsvård i snitt följer staden upp ungdomen i fråga?

Socialförvaltningen har ingen information om hur lång tid efter institutionsvård som staden i snitt följer upp en ungdom.

I enlighet med 11 kap. 4 b § SoL får socialtjänsten besluta om uppföljning av ett barns situation efter att en placering enligt SoL på HVB-hem har upphört. Detta får ske om barnet bedöms vara i särskilt behov av socialtjänstens skydd och stöd men samtycke till någon åtgärd saknas. Uppföljning får pågå i högst två månader efter att HVB-placeringen upphört eller när socialtjänsten dessförinnan har funnit anledning att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.

I enlighet med 21 b § LVU ska socialtjänsten följa upp situationen för den som är under 18 år när vård enligt LVU upphör. En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes. Uppföljningen ska också avslutas om nämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.

6. Hur agerar Stockholms stad med placeringar avseende de hem som fått kritik men ändå inte stängts?

När det gäller ett enskilt ärende med placering på ett HVB-hem beror det på vilken sorts kritik som riktats mot verksamheten. Vid allvarlig kritik kan stadsdelsförvaltningen göra bedömningen att barnet inte kan vara kvar på institutionen och då flyttas barnet, antingen omedelbart eller med litet längre tids varsel. I andra fall kan barnet vara kvar med kravet att institutionen ska rätta till sina brister inom kort. För upphandlade HVB-hem gäller också att stadsdelsförvaltningarna ska göra en avvikelserapport och begära ett skriftligt svar från utföraren. Om utföraren inte rättar till sina brister ska beställande stadsdelsförvaltning meddela socialförvaltningen

som gör en utredning för att ta reda på om utföraren bryter mot avtalets krav. Om socialförvaltningen kommer fram till att utföraren brister i sina skyldigheter begärs rättelse från utföraren. Om bristerna kvarstår efter uppmaning om rättelse kan det leda till hävning eller annan sanktion, vilket styrs utifrån avtalets specifika möjligheter till sanktioner och påföljder.

Vid placering på SiS-institution gäller detsamma som ovan i det enskilda ärendet. Socialförvaltningen gör emellertid ingen utredning vid kritik i dessa situationer eftersom den rör statlig verksamhet.

7. Hur arbetar Stockholms stad för närvarande med dessa frågor i syfte att erbjuda lämplig vård för ungdomar i gängkriminalitet före, under och efter en placering?

Utöver det som beskrivits eller nämnts ovan om hur socialtjänsten arbetar för att erbjuda barn och unga som är indragna i gängkriminalitet lämpliga insatser, kan också nämnas att Stockholms stad deltar i Socialstyrelsens och SKR:s stöd till implementering av kunskapsstödet ”Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott (rekommenderas till barn 6 - 17 år).” Flertalet av insatserna som Socialstyrelsen rekommenderar finns i staden men inte fullt ut och inte överallt. Arbetet kommer därför att fortsätta även 2024 och 2025 med fokus på vad som behöver utvecklas framåt, exempelvis ökad kunskap om vilka insatser som finns och fungerar, om RBM-modellen (risk, behov och mottaglighet) samt utveckling av befintliga och rekommenderade insatser som behöver tillgängliggöras i hela staden. I utredningar rörande barn och unga med fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott används bedömningsinstrumenten EARL eller SAVRY för att bedömningar av risk och behov ska bli mer strukturerade och tillförlitliga, så att rätt val av insats kan ske.

Satsningen på skolsociala team (SST) fortgår sedan flera år i hela staden, nu med en kompletterande satsning på SST Plus som innefattar familjebehandling och är ett socialt investeringsfondsprojekt i två stadsdelar för elever med mycket hög frånvaro.

Staden har också socialsekreterare samlokaliserade på alla lokalpoliskontor inom stadens gränser och fältassistenter som arbetar uppsökande med barn och unga.

Staden fortsätter aktivt arbetet med att implementera den så kallade SAMS-modellen² för obruten skolgång för placerade barn där placeringen medför skolbyte. Det pågår även ett annat socialt investeringsfondsprojekt med fokus på skolan som skyddsfaktor; skolsamordnarprojektet, där skolsamordnare har anställts i fem

² SAMS – Samverkan skola socialtjänst, är en modell för obruten skolgång för placerade barn och unga, som är framtagen av Socialstyrelsen, Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021)

stadsdelar för att arbeta jämte ansvarig socialsekreterare med särskilt ansvar på att få skolan att fungera inför, under och efter avslutad placering.

Barn och unga som är placerade på institution ska garanteras bästa möjliga vård och behandling i enlighet med individuella behov som anges i vårdplan och genomförandeplan, samt i de fastslagna kravspecifikationer som staden ställer på upphandlade leverantörer i samband med upphandling. Staden bedriver avtalsuppföljning utifrån en av socialnämnden fastställd årsplan. Den senaste avtalsuppföljningen genomfördes 2022 (se tjänsteutlåtande med dnr. SOF 2023/75).

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på skrivelsen.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Skrivelse angående HVB och SiS hem

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2024-01-11
Maria Karlsson, Verksamhetsutvecklare	2024-01-10